

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ДВУМЕСЯЧНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

З ІМЕСТ

а. Лазар — Рэлігія і палітыка	1
а. Л. Гарошка — Абавязкі адносна самсга сябе	2
а. Іван Тонг — Шчырая вера	4
а. Ч. Сіповіч — Сьвецкае Апостальства	5
Д. Анісько — Аб заданнях эміграцыі	6
а. Ч. Сіповіч — Кіеўская Мітраполія ў другой палавіне XVIII стаг. (Працяг 4)	7
А. Цыр-лік — Місія красы	8
Н. Арсеньева — Край (верш)	10
Н. Арсеньева — Малітва (верш)	10
А. Жменя — Цётка Барбара	10
Бібліографія	12
На рэлігійнай ніве	12
Беларуская хроніка	14
Заклік да беларускае эміграцыі	16
Пошуки	**
Абрэзкі з жыцця	**

«SUR LA VOIE DIVINE»

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN BIMESTRIEL

Année V.

N° 5 (44)

Septembre-Octobre 1951

51, rue des Sts-Pères — PARIS - VIe

Перадпілата «Божым Шляхам» на 1951 г.		
	За адзін нумар	На год
Францыя	50 фр.	300 фр.
Англія	1 ш. 5 пэн.	7 шыл.
Аргэнтына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	1 ш. 10 пэн.	9 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	45 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал.
Нямеччына	70 пф.	4 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Гроши слаць на адрасы:

У ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : Paris c. 6287 44
R. P. Horosko Leo. 95, rue de Sèvres,
PARIS VI°.

У АНГЛІІ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У АРГЭНТЫНЕ:

Sr. Juzefovic Henryk, Calle Irala 1510 Dock Sud, BUENOS AIRES.

У АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60. Fisher Str.
East BRISBANE, Qld.

У БЭЛЬГІІ:

Mr. Vostrykau Michel, 19, Place Hoover,
LOUVAIN.

У НЯМЕЧЧЫНЕ: Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohnenstrasse 1 A.

КНІЖКІ ДА НАБЫЦЫЦА.

У Беларускіх Каталіцкіх Місіях у Лёндане і Парыжы можна купіць наступныя беларускія кніжкі:

Друя В. — Ты і яна. 250 фр — 6 шыл.
а. Л. Гарошка — Душа 40 фр. — 1 шыл.
а. Л. Гарошка — Паходжанье чалавека 20 фр. — 10 пэн.

а. Л. Гарошка — Св. Еўфрасіня — Прадслава Полацкая 130 фр.— 3 шыл.

Г-і Я. — Наша Краіна. Літаратурная чытанка 300 фр. — 6 шыл. 10 пэн.

Г-і Я. — Казкі № 2 — 30 фр. 15 пэн.

Г-і Я. — Казкі № 3 30 фр. 15 пэн.

Равенскі М. Арсеньева Н. — Магутна Божа. Песні з нотамі. — 5 фр. 3 пэн.

Народная казка — Музыка і чэрші 40 фр. 1 шыл.

Сяднёў М. — Цень Я Купалы 30 фр. 15 пэн.

Каваль П. — Беларусь у датах ,ліках і фактах 250 фр. 6 шыл.

Змагар А. — Случчакі-Апавяданьне—100 фр. 2 ш.

Змагар А. — Рэпка-казка — 30 фр. 15 пэн.

Малітаўнік «Божым шляхам» 80 фр. 2 шыл.

Малітаўнік «Holas Dušy» 200 фр. 5 шыл.

Паштоўкі з беларускімі краявідамі — 15 фр. 8 п.

Камплект часапісу «Божым шляхам» за мінулыя гады 1200 фр. 1 ф. 10 шыл.

M. Bahdanovic — Weissruthenischer Heimat. Lyrik — 50 фр. 2 шыл.

Звяртана на адрасы: У Францыі:

R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres, Paris VI.

У Англіі: Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

У Нямеччыне: Weissruthenischer Caritasdienst in Deutschland. (20b) Goslar/Harz, Sommerwohnenstrasse 1 A.

У ВАГА !

Усю карэспандэнцыю для рэдакцыі «Божым шляхам» просіцца высылаць на вышэйпаданы асаблісты адрас адказнога рэдактара а. Л. Гарошка.

Рэдакцыя.

З беларускае народнае мудрасьці

Шчасьце пераходзя жыве.

Шчасьце як да каго; адзін бедны, але шчасльвы, а іншы багаты, а шчасьця ня бачыць.

Шчыраму і Бог памагае.

Язык мой — вораг мой.

Языком што хочаш мялі, а рукам волі не давай.

Язычэ, язычэ! ці ліха цябе мыча; ува мне сядзіш, а мне добра ня зыхыш.

Якая масць, такая і снасьць.

Якая матка, такое ѹ дзіцятка.

Як Бог адступіцца, то і добрыя людзі не памогуць.

Як воўка не кармі, а ён усё ў лес глядзіць.

Як гукнешь, так і адгукненца.

Як даробіш ліха, прарэжуцца ѹ зубы.

Як дбаеш, так і маеш.

Як дзе пяюць, прыстань хутчэй, бо песня съпіць у злых людзей.

Які госьць, такое ѹ частаваньне.

Які дзякую, такая ѹ работа.

Які зацін, такі ѹ зачын.

Які куст, такі ѹ паастак.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год V.

ВЕРАСЕНЬ — КАСТРЫЧНІК. 1951.

№ 5 (44).

Рэлігія і палітыка

Суадносіны рэлігіі і палітыкі належаць да тых справаў, аб якіх кажуць, што яны заўсёды актульныя і заўсёды далікатныя, таму варта да іх прыглянуцца бліжэй і ўважней, каб іх лепш разумець.

Палітыка і рэлігія маюць супольны предмет зацікаўленыня — чалавека, але абсяг іхняга дзеяння вельмі розны. Рэлігія займаецца душою чалавека, яе апошняю мэтаю і адносінамі да Бога; палітыка-ж займаецца толькі дачасным жыцьцём чалавека ў яго грамадzkіх формах і ўзаемадачненнях. Але гэта толькі тэорэтычнае разъмежаванье, бо практычна як не падзеліш жывога чалавека, так нельга разъмежаваць палітыку ад рэлігіі.

Уся гісторыя людзтва ёсьць съведкам, як часта і як блізка выходзіліся і мяшаліся з сабою палітычныя і рэлігійныя справы. У некаторых старых дзяржавах нават вышэйшым кірауніком рэлігіі быў адначасна кіраунік дзяржавы. Такія адносіны былі найлепшым выхадам, каб унікнуць супяречнасцяў, але яны былі матчымыя толькі тады, калі ў дзяржаве панаваў рэлігійны съвета-гляд.

У наш век поле дзеяння палітыкі і рэлігіі звычайна і тэорэтычна, і практычна востра разъмяжоўваецца. Сённяня за выняткам Тыбету, ува ўсіх дзяржавах кіраунікамі рэлігіі і дзяржаваў ёсьць розныя людзі. Кажам «рэлігія», бо цяпер рэдка дзе ў дзяржаве ёсьць адна пануючая рэлігія. Калі кіраунічыя становішчы займаюць людзі дарослыя да сваіх заданьняў, дык яны знайдзяць супольную мову і ўмеюць быць ўзаемна памоцнымі ў сваёй дзейнасці для агульнага добра. Інакш маецца справа, калі на кіруючых становішчах знайдзенца неадпаведныя людзі — тады паўстаюць розныя цэркі, ад якіх цярпяць усе грамадзяне данага краю.

Прычынаю непаразуменіяў між палітыкаю і рэлігіяю могуць быць або ідэалагічныя разыходжанні, або проста кепска падуманыя асабістасці інтэрэсы. У першым выпадку сапрауды цяжка знайсці супольную мову. Сённяня мы зьяўляемся съведкамі такога стану ў падсавецкіх краінах, дзе ўлада трymаецца бязбожнае ідэалёгіі і ня

толькі што ня думае шукаць супольнае мовы з рэлігіяй, але за ўсякую цану імкнецца зынішчыць рэлігію і стараецца нават між рэлігійных дзеячоў знайсці памоцніку ў гэтай пякельнай працы. Перапоўненія турмы і канцэнтрацыйныя лягеры за ўвесь час існаваныя гэтае ўлады съведчаць аб tym, якое «шчасце» для народу яна можа прынесці.

У адносінах да бязбожнае палітыкі нават найбольш здольны і святы кіраунік на адказным рэлігійным пасадзе на ўсле пераканаць улады. Наадварот, ён становіща першаю ахвяраю прасльеду і то tym больш жарстокаю, чым больш будзе годным свайго духовага становішча.

Непаразуменіі з асабістым падкладам прайўляюцца вельмі розна. Іх склясыфікаваць амаль немагчыма, бо звычайна ў непаразуменіях асабістыя матывы прыкрываюцца якімісь прыгожымі клічамі. Да большых церцяў у гэткіх выпадках даходзіць найчасцей тады, калі нехта зусім некампэтэнты займае кіруючае грамадзкае становішча. Ня дай Бог такому «кірауніку» мець нейкае непамыснае дачыненіне з рэлігіяй — тады толькі асаблівия аbstавіны могуць усьцерагчы ад разладу. Тоэ-ж самае здараецца, калі на адказным рэлігійным пасадзе знайдзенца неадпаведны чалавек; аб гэтым вымоуна съведчаць прыклады з некаторых аўтакефальных і аўтаномных Царкоў.

Агулам асоба кірауніка на адказным становішчы мае вельмі вялікае значэніне, часам больше, як самая ідэалёгія, якое ён трymаецца. У матэматацы ёсьць правіла, якое кажа, што паставішь нуль (0) пасля нейкага ліку, збольшаваем даны лік, але паставішь нуль перад лікам, зъменшаваем даны лік tym больш, чым больш ёсьць той лік. Нешта падобнае дзеецца з адказнымі становішчамі, калі іх даручаць неадпаведным людзям. Ведама, што даць маладушнаму чалавеку вялікую справу, дык ён яе зынізіць да свайго ўзроўня; наадварот, даць вялікому чалавеку нават малую справу, дык ён яе ўздыме да свае вышыні. Таму што рэлігія ёсьць адною з найбольшых справаў, якія ёсьць на Зямлі, бо мае на мэце ўзыняць чалавека аж да неба, накіраваць

яго дчаснае жыцьцё для асягнення надпрыроднага жыцьця, дык зусім зразумела, што маральна ніzkія і вузка-эгаістичныя людзі з ёю часта на ладзяць. Ды гэта самазразумела, што ня будзе ладу там, дзе нехта нават надпрыродныя справы гвалтам стараецца паставіць на службу розным дачасным і хуткапрамінающим, або праста стаўшым пустым асабістым меркаваньням.

Разлад у кожнай дзялянцы жыцьця ёсьць шкодным для грамадства, тым больш ён шкодны ў дачыненнях палітыкі і рэлігіі. Адгэтуль ясны выснавак, што ў інтарэсе найшырэйших грамадзкіх кругоў ёсьць недапусканьне да такога разладу, а калі ён заіснуе, дык не шкадаваць ніякіх старанняў для яго палаходжаньня.

Для добрых судносінаў між рэлігіяю і палітыкаю можа шмат прычыніца агульнае ўсьвядамленыне датычна сутнасці гэтых судносінаў. У шмат якіх дачыненнях магчыма алэздзяліць Царкву ад дзяржавы з карысцю для абедзвех гэтых установаў, але нельга зусім разъмежаваць палітыкі і рэлігіі, як нельга падзяліць жывога чалавека, бо і палітыка, і рэлігія, маючы розныя апошнія мэты, маюць тулю самую дачасную мэту, якою ёсьць агульнае грамадзкае дабро, або інакш кажучы, дабро чалавека. А гэтае дабро можна асягнуць дзеючы толькі згодна з агульным сусьеветным парадкам. Бо і сусьеветам і паасобным чалавекам кіруе тая самая Рука. Гэта той самы Бог, Які стварыў уесь сусьевет і нашу Зямлю, і чалавека, Які ўстанавіў агульнаабавязуючыя прыродныя законы, той самы Бог даў свае прыказаныні людзям, аўяўіў праудзівую рэлігію і для ёя перахоўвання заснаваў Царкву. Вось-жа калі хто выступае супраць рэлігіі і Царквы, тым самым выступае супраць сусьеветнага Валадара і ўсіх Ягоных плянаў. Будучы пасъядоўным, кожны той, каму непадабаецца рэлігія мусіць бы тварыць свой сьевет і ў ім гаспадарыць на свой лад.

На гэтым-же Божым съвеце, на якім мы жывём, нельга інакш разумна наладзіць жыцьця, як толькі згодна з Божаю воляю, паводле якое

жыя і Царкоўная прыказаныні забавязваюць усіх людзей у тым ліку і палітыкай. Так звычайні вернік, як і найбольшы палітычны кіраўнік маюць адну апошнюю мэту — неба, да якога даходзіцца праз устаўленыне Бога ў кожным нашым дзеяньні. Апостал Павал кажа: «Ці ясьцё, ці п'яцё, ці нешта робіце, усё на славу Божую рабеце» (І Кар. X, 31). Тым больш мусіць мець на ўвеце славу Божую палітыкі, якія шчыра шукаюць добра для людзтва. Тыя-ж палітыкі, якія ня признаюць ані граху, ані існаваньня пекла, рабяць пекла на зямлі.

Вялікім няшчасцем для народу ёсьць ня толькі ваюючая бязбожная палітыка, якая змагаецца з рэлігіяй, але і такая палітыка, якая для свіх нізкіх плянаў упрагае рэлігію сабе на паслугі. Хто ях то, а беларускі народ на гэтую апошнюю можа пакладацца ані з свае любові да прауды, ані з сваёго географічнага палажэння, а перадусім з свае глубоке рэлігійнасці, дзеля гэтага нават з чиста нацыянальнага гледзішча беларусы так у сябе, як і ў міжнародных дачыненнях павінны весьці палітыку згодную з духам Хрыста; гэта значыць палітыку абаснаванную на пашане прауды, Божых прыказаньняў і св. Эвангельля.

На эміграцыі ёсьць каля паўсотні розных беларускіх арганізацый. Афіцыяльна толькі некаторыя з іх займаюць палітыкаю, але ў сапрауднасці кожная мусіць мець нейкія дачыненіні да палітычных справаў — вось-жа тут ёсьць добрая школа ажыццяўляць у грамадzkім жыцьці навуку Хрыста; гэта значыць, вырашыць кожную справу так, як-бы Хрыстос вырашыў у нашым палажэнні.

а. Лазар.

Абавязкі адносна самога сябе

Ці трэба яшчэ гаварыць аб абавязках адносна самога сябе, калі яны здаюцца аж занадта са-мазразумелымі і яснымі? Гэтак можа здавацца толькі на першы пагляд, а ў сапрауднасці азначыць дакладна абавязкі адносна сябе ёсьць вельмі паважнаю справаю, якую можна вырашыць толькі дакладна ведаючы такія глубоказмістоўнія пытанні, як: хто ёсьць чалавек? Адкуль ён узяўся? Што мае дабрага і ал како? Якая мэта людзкага жыцьця?

На вышэйпастаўленыя пытанні ёсьць розныя адказы адпаведна да тых розных сьеветаглядаў,

якіх трymаюцца людзі. Але каб далёка не адходзіць ад тэмы, пакінем на боку розныя недарэчныя і супярэчныя выясненіні ўсіх бязбожных сьеветаглядаў, а лепш адразу спытаемся, як адказвае на вышэйпастаўленыя пытанні Царква? Яе адказы ў кароткіх словаў можна выказаць так: Чалавек ёсьць найдасканалейшим сатварэннем на Зямлі, складаецца ён з матэрыяльнага цела і бясісъмертнае душы. Цела чалавек атрымоўвае ад сваіх бацькоў, а душу ад Бога. З усіх сатварэнняў на Зямлі толькі чалавек мае душу і ў ёй знайходзіцца абраз і падабенства Божае. Ка-

лі наша цела прызначана да таго, каб прайшоўши кароткі дачасны жыцьцёвы шлях, зноў вярнуцца ў зямлю, з частак якое яно складаецца, дык наша душа мусіць вярнуцца да Бога. Дачаснае жыцьцё чалавека ёсьць толькі кароткаю вандроўка па гэтым съвеце, якая нямінуча вядзе да магілы, але гэты кароткі час земскасе вандроўкі неабходна выкарыстаць, каб належна падрыхтавацца да вечнага жыцьця ў небе — гэтая ёсьць мэта дачаснага жыцьця чалавека.

Да вышэй сказанага трэба яшчэ дадаць агульнаведамыя факты, што пачатак існавання чалавека зусім не залежыць ад яго; ані бацькі, ані Бог ня пытаюць згоды дзіцяці, ці яно хоча зьявіцца на съвет, ці не, бо-ж немагчыма нават пытатца того, хто яшчэ ня існуе. Прыходзячы на съвет чалавек, зноў-жа незалежна ад свае волі, мае ад бацькоў праз цела пэўную колькасць розных спадковых здольнасцяў і нахілаў, але найбольш мае ад Бога — душу з усімі яе сіламі. Усё гэта складае той скарб, які даеца чалавеку для наладжання дачаснага жыцьця. Частка гэтага «скарбу» даеца чалавеку ўжо ў канчатковай форме, напр.: рост, краса, тэмпэрамант, спэцыяльныя нахілы; а іншая частка, як: розныя здольнасці, яны даюцца толькі ў пачатковых формах з тым, што кожны чалавек мае абавязак іх развязваць. Адносна першай часткі, дык там нашы турботы мала што значаць. Хрыстос адносна іх казаў: «Хто з вас сваей турботай можа дадаць сабе росту, хоць на адзін локаць?» (Мат. VI, 27). Затое адносна другое часткі дык на сумленыні кожнага чалавека ляжыць паважная адказнасць за іхняе развязвіць, як аб гэтым съведчыць прыповесць Хрыста аб талянтах. (Глядзі Мат. XXV, 14-30). Кожны чалавек дастае розныя таленты і абавязаны пасъля сканчэння свайго дачаснага жыцьця, даваць аб іх справаздачу Тому, ад Каго іх атрымаў.

Першым пералічыць розныя абавязкі адносна самога сябе, можна агульна заўважыць, што яны ня ёсьць лёгкімі, бо-ж гэта абавязкі ад выканання якіх залежыць збаўленыне нашае души, а шлях збаўленыне падобны да крутое камяністое дарогі, якая вядзе высока ў гару. Толькі скочвацца з гары лёгка, але каб ўздымацца ўверх, перамагаць розныя перашкоды, патрэбна шмат сілы і вытрываласці, але добры Бог дае чалавеку гэтыя сілы ў форме сваіх шчодрых ласкаў. Для адкупленыя души чалавека з палону траху і для выслужэння патрэбных для збаўлення ласкаў Сын Божы не пашкадаваў найбольшую ахвяры, якую бачыў съвет: уцелаўлення і паніжаючае, крывавле съмерці на крыжы; ад таго часу крыж ёсьць наглядным знакам, што Бог нам не адмовіць патрэбнае помачы, для выканання асноўных абавязкаў. Ап. Павал запэўнівае аб гэтым: «Той, які Сына Свайго не пашкадаваў, але аддаў Яго за

Усіх нас, які не даруе нам з Ім усяго?» (Рым. VIII, 32).

Душа з усімі яе сіламі і Божаю ласкаю — гэта неімаверна вялікі скарб, які даеца кожнаму чалавеку, але зъмяшчаеца ён у вельмі крохкай судзіне — у целе.

А што чалавек мае ад сябе? Толькі грэх ёсьць набыткам чалавека, але якраз ён ёсьць тым найгоршым ворагам, які можа пазбавіць чалавека вечнага шчасця.

Маючи на ўвесьце ўсё вышэй сказанае, ня цяжка азначыць нашы абавязкі адносна сябе.

Найважнейшым нашым абавязкам ёсьць: дбаць аб збаўленыне свае души, бо яна ў чалавека адна і яна прызначана да вечнага жыцьця. Каб выкананец гэтае вялікае і адказнае заданыне неабходна:

жыць у стане Божае ласкі, гэта значыць: унікаць цяжкога траху, мець заўсёды чыстае сумленыне;

рабіць дабро так для сябе, як і для іншых;
узбагчвацца ў цноты і

развіваць свае духовыя і ўмысловыя сілы, бо замале яшчэ не зрабіць нічога дрэннага, але неабходна ўзбагаціца добрымі набыткамі.

Абавязкі адносна цела ўжо вызначыў апостал Павал ў лісце да Карынцян: «Ці ня ведаеце, што вашыя цэлы ёсьць съвятынямі Духа Святога, Які ў вас, Якога вы маеца ад Бога?» (II Кар. VI, 19). Адгэтуль вынікае, што нельга дапускаць панижэння свайго цела праз п'янства, абжорства, распусту, — якія вядуць да збыдлення і агіджання чалавека. Агулам у адносінах да зmyslaў трэба тримацца залатога правіла, што чалавек кіруе зmysламі, а ня зmysлы чалавекам, падобна як яздак кіруе канём, а ня конь ездаком.

Тое здароўе, якое Бог дае чалавеку, так-же неабходна съцерагчы нармальнаю працаю разрыўкамі і належным супачынкам. Але заўсёды трэба памятаць, што турботы пра цела ня могуць быць мэтаю нашага існавання, а толькі дапаможнымі сродкамі для ратавання души.

Што найчасцей зводзіць чалавека на бездарожжа і нават даводзіць да забыцця аб збаўленыне души, гэта ёсьць пагоня за дачаснымі дастаткамі. Праўда для наладжання дачаснага жыцьця трэба мець некаторыя дастаткі, — на тое іх Бог і даў чалавеку, — але нельга забывацца таго факту, што матэрыяльных дастаткаў ніхто ня возьме з сабою на той съвет. Яны павінны толькі памагаць справе збаўлення души. Дачасныя дастаткі і скарбы найлепш выкарыстаць на тое, каб зьбіраць сабе скарбы ў небе ў форме добрых учынкаў і цнотаў.

Абавязкі чалавека адносна сябе ёсьць на толькі асбістыя, што іх ніхто ня можа выкананец за нас. Як ніхто за мяне ня можа пад'есці, выспацца, лячыцца, — так сама ніхто за мяне ня можа выспаведацца, прычысціцца, атрымаць

а съвячаючую ласку, або навучыцца. Нашыя бліжнія ў гэтых дачыненях могуць толькі памагчы сваімі добрымі радамі і малітвамі, але самыя абаязкі кожны мусішь выкананць сам за сябе. Ведамы мастак Гольман Гунт намалываў цікавы абрэз «Съветач съвету», на якім бачна Хрыста ў агародзе каля замкнёных, цяжка акаваных дэзвярэй нейкага дому. У левай руцэ Хрыстос трymae съветач, а праваю стукае ў дэзверу. Калі аднойчы крытыкі зауважылі мастаку, што ў дэзверах няма клямкі, дык мастак адказаў: «Гэта дэзверы да людзкога сэрца, а іх можна адчыніць толькі з сярэдзіны». На гэта і дана чалавеку свабодная воля, каб сам свабодна выконваў свае абаязкі і Бог ня хоча сілаваць яе.

Калі хто ня выконвае абаязкаў адносна самога сябе, зусім пэўна ня выканане абаязкаў адносна іншых, а з другога боку гэткі чалавек, які ня выконвае сваіх абаязкаў адносна самога сябе і адносна Бога, ня мае маральнага права вымагаць, каб іншыя выконваці нейкія абаязкі адносна яго. Гэта на толькі самазразумела, што хіба-ж не патрэбная шырэйшыя выясняненьні, але для ілюстрацыі вось адзін прыклад з жыцця: Ад-

нойчы ў больніцу прывезылі моцна пабітага чалавека, якога родныя дзеці выкінулі за дэзверы і сапхулі са сходаў. Пабіты кляу з апошніх слоў сваіх дзяцей так, што аж іншым на салі было няпрыемна слухаць лаянку. Уканцы хворыя з суседніх ложкаў спыталіся пабітага: «Якое сам рэлігіі?» — «Ніякае!» адказаў злосна пабіты. «Дык як-же тады можаш наракаць на сваіх дзяцей, — зауважылі пабітаму, — калі сам не шануеш свайго Айца Нябеснага? Калі сам не захоўваеш першых трох Божых прыказаньняў, ня выконваеш сваіх абаязкаў адносна свайго Стварыцеля, дык і дзеці не захоўваюць чацьвёртага прыказаньня адносна цябе».

Падобныя здарэньні сустракаюцца ня рэдка і съведцац аб tym, да якое трагедыі ўжо ў дачасным жыцці даходзіць тады, калі чалавек занядбае найбольш асноўныя свае абаязкі. Лёгка нам судзіць, дакараць і крытыкаць іншых, слушна і няслушна ганіць іх, але разрахавацца як сълед самому з сабою часта не ляжыць, у абсягу нашага засікаўлення, а якраз гэта нам ёсьць найбольш блізкім і за гэта адказны кожны з нас асабіста.

а. Л. Гарошка.

Шчырая вера

Сёлета ў жніўні кітайскі камуністычны ўрад выселіў з Кітаю інтэрнунцыя Апостальскага Пасаду Я. Э. Рібэры. Перад tym, як зрабіць гэты крок, камуністы арганізоўвалі розныя мітынгі ў гарадох і вёсках, на якіх вернікі «прымалі» розныя супрацькatalіцкія пастановы. На адным з такіх мітынгаў 2-VII выступаў кітайскі каталіцкі съвятар а. Іван Тонг Шэ-Чэ. Ягоная прамова на мітынгу была сапраўдным вызванынем палымнеючae шчырае веры падобнае да веры першамучаніка архідышкана Сыцяпана. Бура можа згасіць толькі слабы агонь, але яна раздзымухвае вялікі агонь, так і прасъледаванье, яно раздзымухвае моцную веру. Няхай аб гэтым съведчаць слова а. Івана Тонга. Вось важнейшыя мейсцы з ягонае прамовы:

«Рух які адбываецца па-за епархіяю, сёньня запрашае нас атакаваць папскага прадстаўніка. Заўтра матчыма ён зажадае ад нас атакаваць папу, прадстаўніка Ісуса Хрыста. Чаму-ж пасльязаўтра ён не зажадае ад нас атакаваць нашага Господа і Бога самога Ісуса Хрыста? Бяспречна, плянуючы атакі, у тэорыі матчыма рабіць разрозненны, але ў сапраўднасці Бог ёсьць адзін, і папа ёсьць адзін, дык ніякае разрозненне немагчымае...»

«Я маю толькі адну душу, якое нельга падзяліць, але я маю яшчэ цела, якое матчыма дзяліць. Мне здаецца тады найлепш ахвяраваць усю душу Богу і съвятой Царкве, а маё цела — бацькаўшчыне... Матэрыялісты, якія не прызнаюць

існаваньня душы, павінны быць задаволеныя з ахвяры майго цела. Я веру, што дзяржава і Царква могуць супрацоўнічаць... і колькі з гэтага могло-б быць карысці так для Царквы, як і для дзяржавы! Аднак ёсьць наадварот, яны ад сябе аддаляюцца і дайшлі блізка што да такога пункту, адкуль паварот у зад немагчымы. ...Як-бы я хацеў, каб прыпыніць гэтае разыходжанне, аднак таму, што я бясьсільны ў гэтым палажэнні і не могу пагадзіць яго, дык нічога лепшага не могу зрабіць, як ахвяраваць маю душу адной з двух супрацьстаячых сілаў, а маё цела другой, каб гэтаі ахвярай прывесыці іх да паразумення. Пакуль гэтага паразумення ня будзе, я ня маю нічога іншага да работы. Свае ахвяры я не шкадую, толькі прашу Бога, каб зылітаваўся над маёю слабасцю, маёю натураю і даў мне надпрыродную адлагу, каб я астаўся непахісны аж да съмерці. Я так-же маю просьбу да ўладаў, каб прынялі маю ахвяру і каб мне не рабілі ніякіх палёгкагаў. Асабліва, калі-б я пахіснуўся, дык каб не талеравалі мае слабасці. Бо хіба-ж слабыя ня ёсьць бічом грамадзтва? Цяпер выкарыстоўваю гэтую нагоду, калі я ўпоўні пры сваім розуме, каб забяспечыцца на будучыню супраць усяке слабасці. На выпадак, калі-б мне здарылася страціць кантроль над сабою, я цяпер ўрачыста заяўляю, што ўсё зроблене ў стане слабасці ёсьць няважнае і незайнаваншае... Калі-б я нешта сказаў супраць мае думкі, або нешта падпісаў, чаго я не признаю, я ўводзіўбы ў блуд улады... і зво-

дзіў епархію... тады я быў-бы нягоднікам, які заслуговав пакарання ад дачасных уладаў і вечнае кары ад Божае справядлівасці ў іншым жыцьці...»

«Я падзіўляю непахісную адвагу камуністай... я малю так-жа Бога, каб у лоне камуністычнае партыі знайшліся шматлікія Саўлы, якія сталіся-б Паўламі і перараасылі стакротна беднага сьвятара, якім ёсьць я. Гэта мая найшчырэйшая малітва.

Сьвецкае Апостальства

Сёлета між 7-14 каstryчніка адбываўся ў Рыме першы Сусьеветны Кангрэс Апостальства Сьвецкіх Людзей. На ім удзельнічалі прадстаўнікі ад 74 народаў і 38 міжнародных арганізацый. Між імі заняла сваё належнае мейсца і беларуская дэлегацыя ад БАКА «Рунь» і ад выдавецтва «Зынчік».

Лік удзельнікаў і размах, з якім адбываўся Кангрэс, съведчыць аб ягоным значэнні, аг гэтым-жя кожа шырокое водгульле, якое ён выклікаў на старонках вольнае прэзы ўса ўсім съвеце.

Тым, для каго рэлігіяне жыцьцё ёсьць толькі заніццем дэвотак, пэўна-ж падобны Кангрэс можа выдавацца затратай часу. Людзі, съведама, ці нясьведама прасякнутыя паглядамі на рэлігію Маркса, Энгельса, Леніна і ім падобных, стыхійна баяцца ўсяго таго, што заносіць рэлігіяй. Дыя ня дзіва — апосталы марксізму пацелі не надарам, іхняя атрута прасякла паволі ў душы людзей, якія знайходзіліся нейкім чынам пад упłyvам іхняе прапаганды. Зматэрыйлізаваныне, калі прасякне ў съветагляд, моцна тримае ў палоне свае ахвяры. Слушна некаторыя гэткі стан называюць хваробай часу.

Царква, як дбайлівая маці найхутчэй убачыць хваробу сваіх дзяцей і першая турбуеца, каб знайсьці адпаведны лек.

Сучасны грамадзкі лад часта так уцягвае людзей у вір съвецкага жыцьця, так далёка адцягвае ад рэлігіі, накідае ім толькі розных заніццяў, або разрыўкаў, што паволі пытаныні Бога, душы, этикі і пад. перастаюць іх шкавіць. Гэта вельмі небяспечны шлях і вось Царква кліча ўсіх людзей добрае волі: работнікаў і інтэлігэнцыю, мужчын і жанчын, старэйшых і моладзь — да новага съвятога пачыну, да апостальства, для нясеяния ў съвет съвятых, вечных ідэяў.

Неабходна збудаваць хрысьціянскую дзяржаву, у якой зьменышліся-б перашкоды на шляху да жыцьця вечнага. А хто-ж гэта можа зрабіць, як не палітыкі, вучоныя, прафэсіяналы прасякнутыя хрысьціянскім духам?! Таму Царква заклікае іх да помачы, да актыўнае дзейнасці ў прышчэпліваныні хрысьціянскіх ідэалаў у штодзенным жыцьці.

Яна ёсьць блізкая да выслушанья. У гэтым намераныні я не пашкадую ніякіх ахвяраў, молячыся з надзею, каб маё дачаснае жыцьцё, якое сёньня ахвярую, сталася зарукаю навернення будучага пакалення...»

Паколькі Бог выслушай прылюдную малітву а. Івана Тонга, няма вестак, але няма так-жя вестак і аб ім самым.

Съвятары і вышэйшая епархія астаюцца з волі Хрыста назаўсёды апосталамі вечных праўдаў, але съвецкія людзі, злучаныя з імі вузлом аднае веры і аднае мэты, павінны стацца так-жя апосталамі вечных праўдаў. Апостальства съвецкіх людзей вырастает з адных карэнняў, але кіруеца царкоўнай епархіяй, якая з гэтага гледзішча мае большую адказнасць. Але мы ўсе належым праз хрост да аднаго містычнага цела Хрыста, Царквы; у кожным з нас праз пасрэдніцтва съвятых Тайнаў валадарыць Божая Любоў, прышчэленая ў сэрцах Святым Духам; праз нас хрысьціянства павінна апраўдаць сябе ў развязваныні сучасных праблемаў сацыяльнага парадку.

Сучасныя ўмовы жыцьця, можа як ніколі перад тым заклікаюць съвецкіх людзей да апостальства. Разрост людзкага роду, працэс аб'едынання людзей; навуковы, тэхнічны і культурны прагрэс; усьціж больш скамплікованы грамадзкі лад; матэрыялізм і ўсе іншыя фальшивыя съветагляды, якія ў канчатковым выніку вядуць да таталітарызму, што разъбівае жыцьцё асобы і сям'і — вось дзейнікі, якія дамагаюцца прысутнасці ў сучасным віры жыцьця съвецкіх апосталаў.

Гэты апосталяйт можа праяўляцца ў розных арганізаванных формах, ці нават і ў індывідуальнай дзейнасці. Але які-б ён ня быў, заўсёды вымагае падрыхтоўкі і то нязвычайнае.

Перадусім трэба мець жаданьне эвангельскае дасканаласці, якая канчаткова зводзіцца да гэраічнае любові Бога і бліжняга, да жыцьця згоднага з навукаю Хрыста ў кожным заніцці. Трэба выхоўваць сябе і другіх у духу хрысьціянскага навукі; перастаць блукацца па бездарожжах абыякавасці, бяспутнага сэксуалізму, фальшывае і крыклівае грамадзкае дзейнасці, якая зводзіцца да съпіхання ў прадоныне сваіх суродзічаў, тады, калі нехта з іх асъмеліўся інакші думань, а нават пісаць, чымся тэтага нехта жадаў. Трэба навучыцца жыць з веры, гэта значыць захоўваць Божыя прыказаныні і карыстаць са съвятых Тайнаў, асабліва Споведзі і сьв. Прычасція.

Мы, хрысьціяне, маем за высокія ідэалы, каб іх было магчыма асягнучы слабымі прыроднымі сіламі. Дзе-ж можна тады знайсьці лепшую да-

памогу, як не ў сьвятых Тайнах?! Тут б'е кръніца жывое вады.

Аўтару гэтых радкоў прыемна было атрымаць ад беларускіх інтэлігэнтаў, рассысенных па ўсім сьвеце, водгукі аб дасягненіі нашае маладое арганізацыі Беларускага Акадэмічнага Аб'еднання «Рунь». Але ня ў тым сутнасьць арганізацыі, каб аб ёй добра гаварылі і пісалі; найважнейшаю рэччу ёсьць дух і кірунак арганізацыі. Вось-жо «Рунь» зъяўляецца адзінаю беларускаю арганізацыяй, якая мае на мэце ня толькі згуртаваць беларускую інтэлігэнцыю, але хоча стацца шко́лаю апостальства сьвецкіх людзей.

Дзякуючы розным і шматлікім прычынам ста́рэйшая беларуская інтэлігэнцыя не заўсёды магла атрымаць хрысціянскае ўзгадаваньне. Прыйдкова і на шчасьце здабывалі беларусы сярэднюю і вышэйшую асьвету і прыпадкова былі ве́руючымі, або не. У выніку гэтага ня рэдка можна стрэнуть інтэлігэнта, які ня ўмее «Ойча наш»,

Аб заданьнях эміграцыі

Хочучы гаварыць аб заданьнях эміграцыі, трэба прыпомніць сабе заданыні кожнага чалавека, сэнс яго жыцця, а на гэтай плошчы сэнс існаваньня народу.

Беларускі народ, ня маючы належнае свабоды, ня можа паказаць сябе, чым ён ёсьць. Адным тады з галоўных заданьняў эміграцыі, якая знайходзіцца сярод вольных народаў і сама мае магчымасць карыстаць з гэтае волі, ёсьць: годна рэпрэзэнтаваць свой народ перад другімі. А яшчэ важнейшае — тэта годна рэпрэзэнтаваць свой народ перад Богам.

Важным заданьнем таксама будзе і тое, каб вярнуўшыся на бацькаўшчыну (каму на гэта Бог пазволіць), завесьці туды хрысціянскую культуру, бо хация наш народ сам у сабе мае вялікі запас здаровага вычуцьця добра і зла, але як-ні-як бязбожны ўплыў цяперачы робіць немалое спусташэнье. А благое палажэнье, як кажа прыказка, сапсуе і добрае сумленье.

Той бязбожны ўплыў, у якім цяпер наш народ знайходзіцца, іменна адцягае яго ад выканання свайго заданьня. А ўсякая рэч, калі яна ня служыць свайму прызначэнню, калі яна не надаецца да ўжытку — дык ведама, што з ею ро́бяць.

І калі народ, там на бацькаўшчыне, адцягаеца ад выкананьня яго заданьня, дык эміграцыя павінна старацца, паводле магчымасці выканань гэта за ўесь народ; няхай яна памятае аб tym, што мэтаю дачаснага існаваньня кожнае істоты, а tym самым і кожнага народу, ёсьць: **уславіць свайго Стварыцеля.**

Для выкананьня тых вялікіх заданьняў, узложеных на кожны народ, як і на кожнага чалаве-

аб праўдах веры і гаварыць няма чаго, але саюю рэлігійную няведу ён звычайна чымсьці прыкрывае. Аднак факт астаецца фактам, такія людзі ёсьць і пакуль яны астаюцца рэлігійнымі нязнайкамі, павялічваючы рады тых, якія аслабляюць пазіцыі змагароў за ажыццяўленыне хрысціянскіх ідэалаў.

Мы далёкія ад того, каб некага ўкалоць, бо праз гэта можна толькі больш пашкодзіць, чым памагчы, сцьвярджаем толькі непацешны факт, які мусіць кожнага пабудзіць да больш актыўнае дзеянасьці, да якое мы заклікаем усіх беларусаў добрае волі, каб сталі ў рады апосталаў. Як паказаў першы Сусьеветны Кангрэс Сьвецкага Апостальства ў Рыме, мабілізацыя сьвецкіх апосталаў ёсьць і патрэбнаю і магчымаю. Вялікая і пачэсная роля стаіць перад беларускаю эміграцыяю: павялічыць рады беларускіх сьвецкіх апосталаў, ніхто не павінен астацца збоку.

а. Ч. Сіповіч.

ка паасобку, няма іншага больш адпаведнага правіла, як тое, каб усюды і заўсёды жыць і паступаць паводле Божых прыказаньняў.

На сьвеце, як ведама, ёсьць шмат цярпеньняў, а для кожнага эмігранта далучаецца яшчэ адно дадатковае — гэта прымусовае разлучэнне з бацькаўшчынаю, з роднымі і блізкімі. А і выкананьне нашых заданьняў у жыцці таксама вельмі часта спалучана з самазапярэчаньнем і з цярпеньнямі. Але нашы цярпеньні на гэтым сьвеце, адносна да вечнага щасця ёсьць зусім малыя; выбранцы Божыя пераважна шмат цярпелі.

Напрыклад сув. Жанна д'Арк, маладая бязвінная дзяўчына, ведамая ў гісторыі, як Арлеанская Дэева, каторая вельмі прыслужылася для народу і караю — аднак была жыўцом спаленая. Усемагутны Бог, каторага загады яна выконвала, мог бы захаваць яе жыццё, як захаваў трох біблійных хлапцоў, укіненых у распаленую печ, але відаць нагарода далейшага дачаснага жыцця была для яе замалая; Бог уплянаваў для яе большую нагароду — нагароду вечнае хвалы.

Пераважна ўсе Божыя высланьнікі, якія: прарокі і апосталы, і сам Хрыстос былі пазабіваны, а і цяпер атакі бязбожнага съвету накіраваны перадусім супраць найбольш адданых Богу слугаў.

Ня гледзячы на ўсе тыя цярпеньні, якія мы бачым на сьвеце і нават на самую съмерць, каторая на ёсьць яшчэ найгоршым злом — адвечная Прауда кажа нам аднак цешыцца: «Цешыцца і весялецеся, бо заплата ваша вялікая ў небе» (Мат. V, 12).

Але пакуль мы жывём на гэтым сьвеце, у многіх здарэннях Бог проста цудоўна захоўвае ад благое прыгоды, як паасобных людзей, так і це-

лыя народы, калі аб гэтым Бога просяць і калі гэта згодна з Яго намерамі.

Вось-жа, калі мы хочам, каб на съвеце было лягчэй жыць, калі хочам, каб наш народ быў вольны — трэба, самым робячы ўсё; што ў нашых сілах, маліць так-жа аб гэтым Бога. Трэба праз літургічны культ аддаваць Богу найвышэйшую хвалу, у чым народ там на башкайшыне моцна звязаны. А так-жа прыватна і ўдома і асабліва ў съвятыні хоць калі-не-калі звязрнуцца да Бога: «Я стварэнне Тваё, Божа, і аддаю Табе

найвышэйшую пашану. Слава Айцу і Сыну і Святому Духу».

А тады, як піша Т. Малько, «прыйдзе Вясна. Так, яна напэўна прыйдзе, бо яна заўсёды паслушная адвечным Божым загадам, толькі трэба, каб да гэтага часу мы навучыліся быць падобна паслушнымі і навучыліся ня поўзаць па балоце, але лётаць бліжэй да Усявышняга». Гэта будзе нам памоцным у выкананні нашых абавязкаў, нашых заданньняў.

Д. Анісько.

Кіеўская Мітраполія у другой палавіне XVIII стаг.

(Працяг 4-ы)

Львоўская епархія.

Астаецца нам разглядзець стан дзьвёх апошніх уніяцкіх епархіяў, хоць і далёкіх ад Беларусі: Львоўскую і Пярэмышлянскую, якія паслья 1772 г. у большай частцы знаходзіліся ў межах аўстрыйскай імперыі. Аб абедзвеих гэтых епархіях шмат цікавых даных знаходзіцца ў ведамай працы д-ра Юл. Пэлэша (1), аднак яму ня быў ведамы кананічны працэс Пятра Белянскага, праведзены мітрапалітам Язонам Смагажэўскім ў верасні 1781 г. Гэты працэс ёсьць багатаю крыніцю для пазнання ня толькі самога намінатана на Львоўскі пасад, успомненага П. Белянскага, але так-жа і Львоўскую епархію. (Дзіве адноўкавыя копіі кананічнага працэсу знаходзіцца ў Архіве сьв. Кангрэгациі для Распаўсюджання веры) (2).

Хаця Львоўская епархія ніколі да гэтага часу ня мела двох, або трох біскупаў, аднак існавалі трох розных біскупскіх пасады: у Львове, у Галічу і ў Каменцу. У кожным з іх былі мураваныя катэдры, з каторых аднак найпрыгажэйшая была катэдра сьв. Юрага ў Львове.

Пры Львоўскім пасадзе ў 1781 г. была г. зв. капітула канонікаў, у склад якое ўваходзілі чыны протопрэзітэра, протодыякана, канцлер, 4 канонікаў і інш. Успомнены вышэй кананічны працэс падае 7 вышэйших годнасцяў і 4 кананіката. На фонд капітулы львоўскі біскуп Леў Шэптыцкі вызначыў паважную суму: 40.000 поль. флёрэнтаў (3).

Пры Галіцкай і Каменецкай катэдрах былі так-же розныя духоўныя годнасці, але там ня было ані царкоўных земляў, ані ніякіх царкоўных за-

пісаў. Душпастырства там праводзілі манахі Базыльянэ (4).

Толькі пры львоўскім пасадзе знаходзіўся выгадны мураваны біскупскі палац; пры галіцкім пасадзе была дзяравянная прыбудоўка, а пры каменецкім пасадзе ня было ніякага біскупскага дому (5).

Львоўская епархія далучылася да Каталіцкага Царквы толькі ў 1700 г.; аб яе развіцці можна судзіць з ліку параходвільных цэркваў. Вось-жа ў Галічыне пад Аўстрыйскім налічвалася 1.802, а ў межах Рэчыпаспалітае аставалася 720. Усе гэтыя параходві раздзяляліся на 70 дэканатаў. Гэтыя лікі ўзятыя з успомненага вышэй кананічнага працэсу, а там яны паданы дзеканам з Жоўквы а. Антонім Сабатоўскім (6). Розныя ад гэтых лікаў падае аўтар польскага Падручнага Царкоўнае Энцыклопедыі. Ён кажа: «У 1771 г. Леў Шэптыцкі падзяліў архіепархію на 3 капітулы: у Львове, Галічу і Камянцы Падольскім з 42 дэканатамі. Ча часоў Белянскага архіепархія мела 45 дэканатаў з 1.181 параходвіямі» (7).

Як бачым, розніца ў ліках даволі значная; нажаль сёньня, ня маючы доступу да большае колькасці гістарычных крыніцаў, цяжка ўстанавіць, каторая даная больш праудзівия.

У самым Львове апрача катэдры сьв. Юрага было яшчэ восем іншых параходвільных уніяцкіх цэркваў, два мужчынскія манастыры і адзін жаночы, а так-жа славаўна Стаяропігіянае Брачтва.

Што да духоўнае сэмінарыі ў Львове, дык яна мае сваю асобную гісторыю. Жаданыні залажыць яе ў Львове былі ўжо даўно. На гэту мэту біск. Афанасі Шэптыцкі († 1746) быў пакінуў адпаведную суму грошаў, але яны разышліся на раз-

1. Dr. J. Pelesz — Geschichte der Union der Ruthenischen Kirche mit Rom. t. II, 598-612.
2. Archiv Prop. Fide, Scritt. Rif. Congr. anni 1780-82, t. 14, ff. 435-445 et ff. 446-461 v. Processus Canonicus.
3. Processus Canonicus I. c. f. 440.

4. Processus Canonicus I. c. ff. 440 v, 442.
5. Processus Canonicus I. c. ff. 442, 439 v.
6. Processus Canonicus I. c. f. 442.
7. Podręczna Encyclopedyja Koscielna, t. 25-26, Warszawa 1911, 60.

ныя будовы ў Львове, Галічу і Камянцы, дзе кандыдаты на съятароў пражывалі супольна, але на свой кошт. Ад 1775 г. з Львоўскае і Пярэмышлянскае епархіяў б алюмнаў вучылася ў сэмінарыі ў Вене пры царкве сьв. Барбары. Аднак гэта трывала нядоўга, бо ў 1783 г. загадам імп'ератара гэная сэмінарыя была зачынена. Ад тады ў Львове пачалі будаваць сэмінарыю прызначаную для ўсіх сэмінарыстаў з грэка-каталіцкіх епархіяў у Аўстрыі (8).

Даходы Львоўскае епархіі ўпльывалі з епархіальных земляў (каля 10.000 польск. флёрэнтаў) і са складак съятароў (каля 30.000 польск. флёрэнтаў) (9).

Пярэмышлянская епархія.

З даўных часоў да Пярэмышлянскай епархіі належалі дзіні шыны: Самборская і Саноцкая. Згодна з весткамі, якія падае Пэлэш, гэтая епархія ў 1761 г. налічвала 1.200, а ў 1772 г. 1.253 параходы. Яе даходы сягали 10.000 польск. флёрэнтаў, з якіх 900 ішло на дзяржаву (10).

У 1712 г. біск. Юры Віньніцкі быў зарганізаваў у Пярэмышлі сэмінарыю, потым аднак з наведамых прычынаў яе перанесена ў Львоў і спа-

8. Processus Canonicus I. c. ff. 339 v, 440 v, 442 v; Dr. J. Pelesz — o. c., t. II, 635-636, 639-640.

9. Processus Canonicus I. c. ff. 440 v, 442; Dr. J. Pelesz o. c., t. II, 602.

10. Dr. J. Pelesz, o. c., t. II, 605-612.

11. Dr. J. Pelesz, o. c., t. II, 610.

лучана з калегіяй а.а. Тэатынаў. Перад 1772 годам там магло вучыцца толькі 6 уніяцкіх сэмінарыстаў. У 1772 г. там ужо ня бачна ніводнага. Пакуль існавала сэмінарыя ў Вене «Барбарэум» дык туды пасылаліся кандыдаты на съятароў з Пярэмышлянскай епархіі, а калі «Барбарэум» зачынена і зарганізавана сэмінарыю ў Львове, дык туды была перанесена падрыхтоўка съятарскіх кадраў.

Пярэмышлянская епархія далучылася да Каталіцкай Царквы толькі ў 1691 г., калі яе біскупам быў Ю. Віньніцкі. Гэтае далучэнне было суцэльнае, так што ўжо ў 1772 г. паводле справа-здачы біск. Афанасія Шэптыцкага, падрыхтаванае для апостальскага нунцыя Гарампія, яе стан быў такі, што можна было сказаць: «Да цела Пярэмышлянскай епархіі не належыць ніводная няуніяцкая царква, няма ў ёй ніяке праваслаўнае съвятыні» (11).

Так выглядае ў кароткіх словах абраз Кіеўскае Мітрополіі ў другой палавіне XVIII веку. Тут звернена ўвагу перадусім на лікавы стан параходів і дэканатаў кожнае епархіі, іхныя даходы, лік цэрквеў і сэмінарыяў. Аб духавенстве і біскупах успаміналіся толькі прынагадна, але ў далейшым якраз ім будзе прысьвячана больш мейсца і часу, каб мець паўнейшы абраз Каталіцкай Царквы ўсходняга абраду ў XVIII ст. на Беларусі і Украіне.

а. Ч. Сіповіч.

(Далей будзе)

M i s i a

Чалавек мае ўроджанае імкненьне да добра і красы. Што прыгожае і добрае, тое заўсёды прыцягвае да сябе шчырыя людзкія сэрцы. Толькі хворыя або зьвіхненыя адзінкі ня чулія на красу. Калісь было нават зьявілася цверджданыне, што супраць добра і красы чалавек ня мае свабоднае волі. Праўды ў гэтым цверждданыні ёсьць толькі, што маочы нешта да выбару, чалавек заўсёды пытае сябе: што лепшае, што прыгажэйшае? тое і выбірае.

У жаночым съвоне дык там пануе блізка што агульнае і часам нават падсвядамае перакананыне, што краса ёсьць найбольш дзейным фактам, праз які можна на сябе звязаць агульную ўвагу. Дзеля гэтага сёньня працуе аграмадная колькасць фабрыкаў розных косметычных упрыгожанняў: усякіх пудраў, шмінкаў, лякаў, кремаў і пад., якія быццам маюць чалавека зрабіць прыгажэйшым, як ён ёсьць ў сапраўднасці. Аднак усе гэтыя штучныя сродкі вельмі далёкія ад таго, каб матчы некага ўпрыгожыць, бо сапраўдная прыгажосьць чалавека ня ёсьць толькі вонкавым

красы

зявішчам, але праявам нутранае красы душы чалавека. Вонкавыя ж сродкі, якімі ёсьць розныя косметыкі, ня могуць даць красы ўжо хоць-бы дзеля тае простае прычыны, што яны самі красы ня маюць. Красным, або прыгожым называем тое, што ёсьць дасканалым, мае адпаведную працірку ці гармонію, тое, што мае парадак і яснасць, — а гэтага ў косметыках няма.

Упрыгажаць сябе толькі вонкава, зусім ня дбаючы пра ўнутраную красу, гэта ўсёроўна, што бяліць закопчаны комін, ня выщершы перш сажы; найясынейшая бель, зъмяшаўшыся з сажаю, пачарнене; нешта падобнае можна бачыць у нахварбаваных ablіčchах, калі рысы гэтых ablіčchau выязуяць гнеў, злосць, прыгнобленыне, крывадушнасць і пад.

Самае шукальне красы ў розных штучных сродках съведчыць аб тых асобах, што яны съведамыя нястачы красы ў сябе, бо-ж кажуць людзі: хто свайго ня мае, дык у чужых пазычае. Гэтая съведамасць і асабліва жаданыне знайсці красу ня ёсьць нечым дрэнным, наадварот, гэта

пахвальнае звязішча, але дрэнна тое, што яго на-
кіроўваецца ня туды, куды сълед.

Так, як съвято можа быць толькі ад съвята,
падобна і краса можа быць толькі ад красы.
Гэта душа фармуе ablіčcha чалавека, дык ў ёй
і трэба пачынаць пошуки красы. Толькі вось пы-
танье: як-ж душу ўпрыгожыць? і ці агулам
можна на яе ўплываць? Бяссунніву так. Ведамы
у гісторыі выпадак, што сусьветнае славы мастак
Леонардо дэ Вінчі пачынаючы маляваць свой
слаўны абраз «Тайная Вячэра», выбраў спаміж
ватыканскіх харыстых прыгожага юнака Пятра
Бандінэльлі, каб быў яму мадэлем для намаля-
вання Хрыста. Канчаючы маляваць гэты абраз
пасыля двух гадоў працы, мастак ніяк ня мог
знайсці адпаведнага мадэлю для намалявання
Юды. Аж аднога дня, мінаючы нядобрае славы
карчму, ён чуць не спатыкнуўся на нейкага п'я-
ніцу, што ляжаў каля плоту. Глянуўши на ля-
жачага, мастак усьцешыўся, што нарэшце знай-
шоў жаданы мадэль Юды і павёз яго да сябе.
Калі п'яны ацверазіўся і добра ўсьведаміў, дзе
ён знаходзіцца, пачаў горка плакаць, Выявілася,
што гэта быў Пятро Бандінэльлі, які пасыля двух
гадоў разгульнага, бяспутнана жыцця так зъмя-
ніўся на ablіčchy, што на ім зьніклі рысы Хры-
ста, а зъявіліся рысы Юды.

Вельмі глыбокую праўду мае сказ, што пасыля
ўпадку ў грэх першага чалавека на съвеце астали-
ся толькі тры прыгожыя рэчи: на небе — зоры;
на зямлі — кветкі, а між людзей — нявін-
ныя вочы дзяцей. І гэта краса дзіцячае душы,
што зъясе ў іхных вочах. У сув. Эвангельлі ка-
жацца: «Съветачам тваіго цела ёсьць тваё вока.
Калі вока тваё будзе шчырае, дык усё цела тваё
будзе съветлае. Калі-ж вока тваё будзе нягоднае,
дык усё цела тваё будзе цёмнае» (Мат. VI, 22-
23). На аснове гэтых слоў адзін паважны нямец-
кі часапіс зъмісціў цікавы артыкул пад загалоў-
кам: «Аблічча ёсьць візітна картка чалавека».
Сапраўды прыгожае ablіčcha, калі яно зъясе нут-
ранаю красою, дык яе ня можа съцміць нават
припадковы бруд на ablіčchy. Як съвято сонца
праходзіць праз густыя хмары, так краса душы
чалавека заўсёды адбіваецца нейкім чынам на-
вонках. Памастацку выказвае гэту праўду М.
Багдановіч у вершы: «У вёсцы», апісваючы ўбо-
гую дзячынку, калі яна суцяшала свайго ма-
лодшага браціка:

... і ў гэты час яна
Здавалася была аж да краёў паўна
Якойсьці шчыраю, радзімаю красою,
І помню, я на міг пахаращэў душою.
А можа не краса была ў дзячынцы той, —
Дзячынцы ўпэцканай і хілай, і худой, —
А штось вышэйшае, што Рафаэль вялікі
Стараўся выявіць праз Маці Божай лікі.

Таму што сапраўдная краса робіць на чалавека вялікае ўражэньне, у гэтым яе вялікае і па-
чэснае пасланство. Усё прыгожае ня толькі це-
шыць зрок чалавека, але так-жа пабуджае леп-
шыя пачуцці. У фізыцы ведамае правіла рэза-
нансу, або водгульля; але гэтае-ж правіла мае
сваю сілу так-жа і ў духовым жыцці, і ў грамадзкіх адносінах. Прыйказка кажа: як гукнеш у лес,
так адкугненца з лесу». У вышэй зъмешчаным
вершы паэт прызнаецца, што ён «на міг пахара-
шэў душою», назіраючы чистую і высокую красу
хонць і ў запэцканым ablіčchy дзячынкі. Але
ці толькі паэты такія чуялы на красу? Вось глянъ-
ма на найзвычайнейшага шэрата чалавека, калі
ён, маючы забруджаныя рукі, мусіць узяць не-
шта чыстае, дык мімаволі шукае чаго небудзь,
каб прынамся выцерці рукі; або глянъма, як не-
хта з бруднымі нагамі уваходзіць у чисты пакой,
першым яго рухам ёсьць шукальне чагосці, каб
выцерці ногі. Хто ўмее назіраць уважней і мае
нагоду прыглянуцца да таго, хто прывык ўжы-
ваць дрэнныя слова, будзе сапраўды дзівіцца,
як на гэтага чалавека можа падзейнічаць ася-
родзьдзе чыстых, нясплямленых душаў, або про-
ста тое асяродзьдзе, дзе брыдкія слова рэжуць
вушы. Там бяз ніякіх пераконванняў і даказвань-
няў ён сам пачне ўнікаць дрэнных словаў.

І так у кожнай галіне людзкага жыцця краса
сама бяз лішніх слоў, бяз дыспутаў выкон-
вае сваю вялікую місію ўпрыгожвання і ўшля-
хотнівання душы чалавека.

Каб ясьнай усьведаміць сабе, як стан душы
чалавека ўплывае на ablіčcha, варта прыглянуцца
да некага, калі ён ласкава гаворыць, і калі сва-
рыцца: калі ён вітае прыяцеля, і калі пагражае
ворагу; калі ён гневаецца, і калі моліцца — коль-
кі можа пахаращэць тое самае ablіčcha бяз нія-
кіх косметычных сродкаў. Майсей пасыля маліт-
вы-гутаркі з Богам меў такое яснае ablіčcha, што
засланяў яго вэлюмам, так яно зъяляла. Якая про-
стая нагода да гэтага ўпрыгожання для кожнага
чалавека ёсьць шчырыя ранешнія малітвы!

Радаснае, усьмехнене ablіčcha заўсёды пры-
гажайшы, чым гнёўнае і панурае, але людзі з
нячыстым сумленнем ня могуць шчыра съмияцца.
Дзеля гэта той, ці найчасціцей тая, што шчыра
шукае красы, зробіць шмат лепш, калі скароціць
час выседжвання перед люстэркам, але часціцей
будзе заглядаць у сваё сумленне, вычышчань
адтуль увесе бруд і пыл, ды ўпрыгожваць сваю
душу цнотамі. У сув. Пісаныні кажацца: «О, як
пригожае чыстае пакаленне, калі ў ім зъяяюць
цноты! Несъмяротная яго памяць, бо яно ёсьць
у гонары і перед Богам і перед людзьмі» (Мудр. IV, 1).

Уканцы яшчэ варта зацеміць, што штучныя
ўпрыгожанні, не даючы ніякіх красы, забіра-
юць шмат грошаў і дарагога часу, а ўпрыгожвань-

не свае души не вымagaе ніякіх выдаткаў і шмат менш часу. Космэтычныя ўпрыгожваныні, калі маюць якое дзеяньне, дык толькі на змысловасць, —

раздражняючы яе, тады калі сапраўдная краса упłyвае ўшляхотнююча на іншых.

А. Цырлік.

Трыццатыя ўгодкі творчасці

Сёлета мінае 30 гадоў паэтычнае творчасці ведамае беларускае паэты Наталі Арсеньевай. З гэтае нагоды тут зъмяшчаем яе вершы рэлігійнага зъместу і адначасна шлём паэты шчырае жаданье далёйшае плоднае працы.

Рэдакцыя.

КРАЙ.

Сонца заходзіць... на вежах кляшторных
у школох загараецца тысячи зорных
Ярка-чырвоных агнёў...

Хораша... марыцца... сэрца імкнецца
У край, што яшчэ прыгажэйшым здаецца,
Сумны, а родны ізноў.

Вёскі там-хат саламянія стрэхі,
Колькі рабін у садку для пацехі,
Студня з даўгім жураўлём.

Колькі кустоў недацьві́шае рожы,
Крыж дзеравянны ў канцы-раздарожжы,
Дах ад дажжу над крыжом.

Вечарам майскім вось тут, на растаныні,
Людзі плюць, адмаўляюць літаныні
Кленачаць у шэрым пылу...

Кленчань, а сонца за вёскай зынікае,
Золатам чыстым, густым залівае
Крыж і людзей грамаду.

Верай магутнаю, съветлаю сілай
Ве над гэтай грамадкай пахілай,
Надзіць прыгожасцяй май.

Толькі адзін абразок гэткі ў полі —
І сэрца цябе не забудзе ніколі,
Родны мой край!

1924 г.

МАЛІТВА.

Магутны Божа! Уладар сусьветаў,
Вялікіх сонцаў і сэрц малых,
Над Беларуссяй ціхай і ветлай
Рассып праменіні Свае хвалы.

Дай спор у працы штодзеннай шэрай,
На лусту хлеба, на родны край.
Павагу, сілу і веліч веры
У нашу праўду, у прышласць — дай!

Дай урадлівасць жытнёвым нівам,
Учынкам нашым — пашлі ўмалот.
Зрабі магутнай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу, і наш народ!

Наталя Арсеньева.

Цётка Барбара

Той, хто бачыў калі небудзе гэтую цётку, дык пэўна не забудзе яе да съмерці, а я бачыў яе ніраз, дык вось, як жывая, стаіць перад вачыма згорбленая, закручаная ў сваю неазначана-га колера хустку гарнатоўку.

Жыла цётка Барбара разам з сваю братаваю ў адной хаце. Але што я кажу ў адной хаце, яна жыла толькі ў кухні і займала ўсю праходную кухню і печ, а братава разам з дзяцьмі займала пярэднюю часць хаты і ляжанку. Яна, цётка значыцца, між намі кажучы, была старою дзе-ваю; зэмаладу нямала съвету бачыла, шмат съвя-тых мейсцаў абхадзіла, малітвы ўсе напамяць ве-дала, але каб яе спытацца: нашто яна жыве на съвеце, дык адказаць-бы ня ведала што. Мела яна кавалак поля, у хляве адну карову і сьвінню, — так як і ўсе гаспадары ў вёсцы, а да таго — братоў у Амэрыцы і трох катоў на печы. Іншы

на яе мейсцы жыў-бы прыпяваючы, а яна казала, што больш гаротнае кабеты, як яна, на съвеце няма.

Цікавая была цётка Барбара. Людзі казалі, што яна ня ўмела ані съмляцца, ані плакаць; цікка паверыць, каб кабета ды плакаць ня ўме-ла, дый я сам аднойчы чуў на свае вуши, як яна хныкала, але няхай будзе так, як людзі казалі.

Можа-б аў ёй нікто нічога і ня ведаў, і людзі на языкі не ўзялі-б, каб ня братавая (языка-тая баба была тая братавая, няма чаго праўды тайць). Бывала ў нядзелью рана, як пачнуць у цар-кву на завутраню званіць, так у барбарынай ха-це і пачынаюцца воўчыя пацеры. Ды як было не злавацца цётцы Барбary, хто быў-бы лепши на яе мейсцы, калі братава разоў дваццаць праз кухню прамчыцца, а дзеці яе дык і ліку няма колькі разоў лётаюць на двор праз кухню, хо-

ладу напускаюць, маліца перашкаджаюць. А яшчэ розныя жабракі сэрца ад'ядаюць кабеце дый годзі. Нічога ня робяць, адно валочацца. Рыпне дзывярыма і мармыча:

— Падарэце, калі ласка...

Цётка Барбара часам якую бульбіну дасьць, але ці-ж усіх абдарыш?! Ды злосьць бярэ яе, што да братавае жабракі ня йдуць, а толькі да яе. Адзін, другі раз была яна папрабавала накіраваць іх да братавае, але паслья гэтага не ўсьпіваў яшчэ жабрак дзывярэй зачыніць, як у хаце пачыналася такая «прыяцельская» гутарка, якую можна было пачуць аж у другім канцы вёскі.

Паслья гэтага надумалася цётка Барбара з жабракамі інакш паводзіцца. Увойдзе такі ў кухню і паўтарае сваё завучанае:

— Падарэце, цётка, калеку няшчасната!

— Хоць-бы памаліуся, ў хату ўвайшоўши, а тады ўжо падарыць прасіў, — кажа злосна цётка Барбара.

І моліца той, гледзячы на цётку, як на воўка. А калі які жабрак выглядаў мацнейшы і маліуся сам, увайходзячы ў кухню, дык казала яму перш дроў нашчапаць, або вады прынесці.

— Цётушка, дык я-ж не магу, таму і па людзях хаджу, — апраўдаліся некаторыя.

— А мяне дык ніхто ня пытае, ці я магу, хворая, старая, няшчасная...

Але што жабракі, ведама, людзі валачашчыя, дык ня дзіва, што на іх хтосьці ўзлуеца, іншая справа з суседзямі. Ды што-ж калі як на тое, між суседзямі цёткі Барбары ніводнага добрага чалавека ня было. Праўда, гэта так казала яна сама, але ці-ж няпраўду яна казала, калі гэтая людзі да яе ніякае літасці ня мелі? Калі трэба было часам калодзезь вычысьці, дык маглі-б гэта суседзі і самі зрабіць; але не, яе клічуць і сварача, калі ня прыдзе.

— Ці я адна многа вады бяру, няхай яго чысьціць тыя, што больш карыстаюць, — кажа сабе яна і стараецца дзе сыйці так, каб яе ня бачылі.

Дарогу трэба часам правіць, дык няма таго, каб самі зрабілі, што трэба, але абавязкава цёткы Барбары накажуць.

— Я ані каня, ані воза ня маю, чаго вы ад мяне хочаце, — апраўдаецца яна, але ніхто і слухаць яе ня хоча, кажуць:

— Поль маеш, дык і з дарогі карыстаеш.

Надумаліся былі ў вёсцы складку зрабіць, каб сёе-тое ў пажарную прыкупіць, ня дай Бог бяды, каб было чым ад пажару ратавацца. Усе дали, што маглі, а цётка Барбара нічога.

— Як трэба «дай», дык тады мяне кожны бачыць, а як «на», дык тады мяне ніхто ня бачыць, — злавалася цётка Барбара. І сапраўды летам бывала падчас сенаваньня, хто першы сена скопіць,

ідзе суседу паможа і съмлюцца сабе, разам канчуючы даграбаць, а потым, песьні пяючы дамоў ідуць часам каля саме цёткі Барбары і нават у яе бок ня глянцуць, як яна адна гаруе.

— Зубаскалы гэтыя, ім адно пустое у галаве, — злосна, пазіраючы ім у сълед, мармыча яна.

Часам было жалка глядзець на яе заўсёды адну нахмураную і прыгнобленую. Мусіць такі ў той вёсцы людзі сапраўды былі бессардэчныя і бязбожныя, дык ці-ж дзіва, што ім непадабалася пабожная цётка Барбара?

— Ці-ж з гэтымі бязбожнікамі можна ўжыцца, — казала яна аднойчы некаму пабожнаму чалавеку, стрэнуўшы яго на гасцінцы і даведаўшыся, што ён ідзе на прошчу ў Вільню, — гэта-ж ці дасьце веры, дауней бывала, як хто захварэе, дык і запрычастаюць і пасаборуюць, а цяпер я не-калькі разоў хцела параіць хворым, каб пасабораваліся, дык ня то што не паслухалі, але нават потым ледва ўвагарылі іх выспаведацца.

— А хто іх потым угаварваў выспаведацца? — перабіў яе гутарку падарожны.

— Свае хатнія...

Падарожны толькі галавою пакруціў і, нічога больш ня пытаючыся, пашоў далей. Але між намі щажучы, дык тых хворых яна зусім не намаўляла, але сварылася з імі так, што адзін чуць у яе пляшкаю з лекамі не папусьціў, ледва хатнія ўстрымалі і самую з хаты вывелі.

У той вёсцы жыў такі дзед, Габрусём звалі, дык ён як убачыць, што цётка Барбара ў царкву пайшла, тады яго і на вяроўцы ў царкву не зацягнеш, так ужо ня любіў яе, а каб спытаецца зашто, дык-бы пэўна не сказаў. Калі аднойчы была цётка Барбара прыхварэла і суседкі зьбіраліся яе адведаць, дык ён казаў:

— Ня бойцеся, яна не памрэ, бо ў неба яе ня пусьцяць, у чысьцілішчы ёй мейсца няма, а ў пекла пабаяцца ўзяць, каб там другога пекла не зрабіла.

Ну і гавары ты з такім чалавекам, што хочаш, бо дзе-ж гэта відана, каб хто жыў на зямлі і не памёр?

Але ведама дзед Габrusь — дзівак, яму няма чаго дзівіцца, толькі вось дзіўна, што нават з усімі сваімі роднымі цётка Барбара ніяк ня ладзіла. Яе стрэчны брат быў стараста і аднойчы прышоў да яе падаткі сыскваць. Слова па слову і да паважнейшае гутаркі дайшло і пасыпаліся на раканьні на ўсіх і на ўсё:

— Ты так, Барбара, на ўсіх наракаеш, — ня вытрымаў укінцы стараста, — што можна падумыць, нібыта на съвеце няма ніводнага добрага чалавека.

— Усяго съвету я ня ведаю, — адrezала яна злосна, — але ў нашай вёсцы ніхто мне нічога доброго не зрабіў.

— Добра, ты гаворыш усё аб іншых, але скажы-ж ты мне перш, каму ты зрабіла што добрае, бескарысна добрае? Га?

Цётка Барбара першы раз у сваім жыцьці ня ведала, што адказаць.

А. Жменя.

БІБЛІЯГРАФІЯ

«ПРАВАДНІК СЛАВЯНСКІХ МОВАЎ».

Нядайона ў Лёндане вышла з друку кніжка лектара Лювэнскага Універсytetu праф. Р. дэ Брэй — «Праваднік славянскіх моваў». R. g. A. De Bray, *Guide to the Slavonic languages; London; 1951 s. XXVI + 797.*

Гэтая абшырная праца заслугоўвае на тое, каб ёй прысьвяціць больш мейсца і ня сумняёмся, што адпаведныя часапісы гэта зробяць. Тут у скэрце падамо для агульнае інфармацыі толькі некаторыя важнейшыя даныя.

Кніжка дэ Брэя ёсьць параўнаўчай граматыкай усіх славянскіх моваў, пачынаючы ад стараславянскае аж да невялікае лужыцкае үключні. Апрача агульнага үступу, аўтар падае кароткі гістарычны нарый кожнае з моваў, далей разьбірае асаблівасці мовы і үканы падае прыклады з прыгожае літаратуры і бібліяграфію, якою карыстаўся пры апрацаваныі свайго твору.

Беларускую мову залічвае да групы ўсходнеславянскіх моваў. Паказвае на розніцы і падобенствы са стара-славянскаю, украінскаю, расейскаю, польскаю і інш. мовамі. Правапіс і грама-

тыка, якіх трymаеца аўтар, тыя, якія цяпер накінены ў БССР.

Аўтар ня меў шмат матэрыялу пры апрацаваныі беларускае часткі і гэта адбілася некарысна на самым творы, аднак ня гледзячы на розныя дробныя нястачы, кніжка праф. дэ Брэя мае вельмі вялікую вартасць і то ня толькі для філялёгаў, але агулам для ўсіх, што цікавіца славянскім народамі.

Ч. С.

«СВАЕАСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАЕ МОВЫ».

Невялічкая брошура Л. Іскры — «Сваеасаблівасці Беларускае Мовы», Выданне «Моладзь» — Парыж 1951, стр. 19, хоць выдана на рататары, але так-же вартая ўвагі філялёгаў дзякуючы сваёй актуальнасці. Апрацавана яна вельмі ясна і мае шматлікія прыклады, ўзятыя так з беларускае мовы, як і з суседніх славянскіх моваў: расейскае, украінскае і польскае. Табліцы і дыяграмы робяць кніжку лёгкай для карыстаньня і прыступнаю для шырэйших кругоў чытачу.

Л. Г.

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

ЗАКЛІК СЬВЯЦЕЙШАГА АЙЦА ДА ПАЕДНАНЬНЯ.

З нагоды 1500-годдкаў Халкідонскага Сусьветнага Сабору Сьвяцейшы Айцец Пій XII выдаў энцыкліку, у якой заклікае хрысьціян усяго сусвету зъяднацца і змагацца пад адным съязнам супраць нападаў пякельнага ворага. Вось некаторыя мейсцы з гэтае энцыклікі:

«Хто можа назіраць бяз страху няnavісць ілютасць, з якою ў многіх краінах ворагі Бога імкнуцца зьнішчыць, або выкараніць усё тое, што боскае і хрысьціянскае?»

«Супраць спалучаных ворагаў, якія займаюцца такою дзеянасцю ня могуць далей аставацца адасобненны і падзелены асабліва тыя, што ахрышчаны і тым самым маюць абавязак змагацца за Хрыста».

Канчаецца энцыкліка заклікам да коптаў і якобітаў, ёкія да гэтага часу трymаюцца асуджанае на Халкідонскім Саборы навукі монофізитаў, каб нарэшце прыедналіся да Каталіцкае Царквы.

МІЖНАРОДНЫ КАНГРЭС ФАТИМСКАГА ПАСЛАНЬНІЦТВА І МІРУ.

Уся вольная прэса ў сусвеце жыве адгукнулася аб Міжнародным Кангрэсе Фатімскага Пасланьніцтва і Міру, які адбыўся сёлета ў Лісабоне між 7-10 кастрычніка. Лік удзельнікаў на Кангрэсе быў нязвычайна вялікі, даходзіў да мільёна чалавек. Даクлады прачытаныя на Кангрэсе фіевятлялі Фатімскага пасланьніцтва Н. Дз. Марыі з рэлігійнага, сацыяльнага і міжнароднага гледзішча і былі апрацаваны навукоўцамі і грамадзкімі дзеячамі сусьеветнае славы. Найбольшы розгалас выклікал ў сусьеветнай прэсе слова папскага легата на Кангрэс Я. Эм. кардынала Фэдэрыко Тэдэскіні, які між іншымі сказаў, што Сьвяцейшы Айцец летась, перад абвешчаннем догмы унебаўзяцця Н. Дз. Марыі бачыў трох разы та-кія-ж сонечныя звязы, якія калісь у 1917 г. супрадавжали паяви Маці Божая ў Фатіма. Перад заканчэннем Кангрэсу прамаўляю праз радыё да кангрэсісташт і паломнікаў Сьвяцейшы Айцец, падчырківаючы неабходнасць пакуты для асягненія міру на сусвеце.

ЭЎХАРЫСТЫЧНЫ КАНГРЭС У НІМ.

Уканцы верасьня адбыўся ў Нім Францускі Эўхарыстычны Кангрэс. Асабліва велічнае было яго заканчэнне дня 30-IX, на якое сабралася больш 150 тысяч удзельнікаў. Да гэтае урачыстасці прычынілася: Служба Божая, адпраўленая пад чыстым небам, зъмястоўная канфэрэнцыі і казаныні працэсій дэлегацыяў з усіх правінцый Францыі ў сваіх нацыяльных вopатках, начны паход паломнікаў са съветачамі і канцове слова да кангрэсісту праз радыё Свяцейшага Айца — усё гэта зрабіла незацёртае ўражэнне на усіх удзельнікаў.

ЗАМЯШАНЫНЕ ў БУДАПЭШЦЕ.

Уцекачы з Будапешту паведамляюць, што мадзярскі камуністычны ўрад выдаў загад аб зруйнаванні трох вялікіх і прыгожых каталіцкіх съянтыні ў Будапешце: Прачыстае Дзеўзы, Бэльварозі і а. а. Францішкану. У адказ на гэта жыхары Будапешту ўладзілі вялікую дэманстрацыю. Сабранных заатакавала паліцыя; было шмат раненых і арыштаваных. Не зважаючи на гэта, калі правілася апошняя, дазволеная ўладамі, Служба Божая ў касцёле Прачыстае Дзеўзы, дык туды сабралася толькі народу, што запоўнілі ўесь пагост і суседнія вуліцы. Сабранных разагнала паліцыя.

Першыя чатыры інжынеры, прызначаныя для разбурэння названых съянтыні, адмовіліся выканані даручэнніне ўлады, за гэта ўсе знайшліся ў турме.

Відаць, што спробы камуністаў скампрамітаць Кatalіцкую Царкву ў вачох насельніцтва рознымі судовымі працэсамі не асягнулі намечанае мэты, дык цяпер пачынаюцца насильствы і застрашванні.

ЗМАГАНЬНЕ ЗА ВОЛЬНАЕ ШКОЛЬНІЦТВА.

Пасыля доўгіх дэбатаў і спрэчак, францускі парламент канчаткова прызнаў запамогу для прыватных, або т. зв. вольных школаў. У францускіх урадавых школах рэлігія не выкладаецца, таму каталіцкія бацькі змушаныя пасылаць сваіх дзяцей у прыватныя каталіцкія школы, але аплата за навуку ў прыватных школах часта ўнематчылівала бяднейшым бацькам выкананіць свае рэлігійныя зобязязкі адносна дзяцей, дзеля гэтага пастанова аў прызнаныні запамогі вольнаму школьніцтву ёсьць вялікім асягненінем французскіх каталікоў.

«ДЭМАКРАТЫЗАЦІЯ ЦАРКВЫ».

Нядайна румынскі камуністычны ўрад падаў

да агульнага ведама, што 250 духоўных румынскіх Праваслаўных Царквы падпісалі заяву, у якой забавязаліся на будучыню: гаварыць казаныні толькі «ў дэмакратычным духу»; у сваіх цэрквах вывешваць на відным месцы камуністычны сымбал і ўканцы кожнага багаслужэньня даваць агульнапрыступныя кароткія палітычныя камэнтары.

Але да самога гэтага факту ўсякія камэнтары лішнія, бо і бяз іх ясна, якія гэта «духоўныя» падпісалі гэную заяву і хто яе інспіраваў.

СТАНОВІШЧА АНТЫХІЙСКАГА ПАТРЫЯРХА.

Паміж усходнімі праваслаўнымі патрыярхамі сучасны Антыхійскі патрыярх Аляксандар III увайшоў у такія блізкія звязкі з савецкім Маскоўскім патрыярхам, што арабскія газеты пачалі аб яго наідзеянасці пісаць такія артыкулы, як, напр., «Праваслаўная Царква на службе камунізму» і пад. Гэтым летам успомнены патрыярх гасціняўшы ў Маскоўскага патрыярхата і адведваўся Одэссы. Вярнуўшыся адтуль, хваліў стан Праваслаўных Царквы ў СССР і наадварот ганіў Візантыйскага патрыярхата Атэнагора за тое, што ён «выступае супраць З.Ш.А., ні супраць Ватыкану, ані супраць ніводнага падбурадальніка да новае сусъветнае вайны», чым вельмі заўзяты з'яўляецца пад бальшавіцкую дыктоўку Маскоўскіх патрыярх.

СПРАВА ДЫПЛЁМАТЫЧНЫХ ЗВЯЗКОЎ МІЖ ТУРЦЫЮ І ВАТЫКАНАМ.

У сваёй летній рэзыдэнцыі Кастанэль Гандольфо Свяцейшы Айцец прыняў на прыватнай аўдыенцыі Андрэя Вограм — дэпутата прэзыдэнта і рады міністраў Турцыі. Пасля аўдыенцыі Андрэй Вограм заявіў прадстаўніком італійскіх прэсы, што ў палітычных і дыплёматычных колах Турцыі сочаць з вялікім зацікаўленнем і падзівам дзейнасць Ватыкану ў справе абароны свабоды і міру ў съвеце, дзеля гэтага цяпер у Турцыі разважаюць адпаведнасць і устанаўленія дыплёматычных звязкоў з Ватыканам.

ДЫПЛЁМАТЫЧНАЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ ў ВАТЫКАНЕ.

Цяпер з Ватыканам маюць дыплёматычныя звязкі толькі 43 дзяржавы. Характэрна, што большасць новапаўсталых дзяржаваў амаль адразу выслалі сваіх прадстаўнікоў у Ватыкан, як, напр.: Індонезія, Філіпіны і Пакістан. Затое некаторыя з вялікіх дзяржаваў, ня маюць ніякіх звязкоў. Злучаныя Штаты Амерыкі толькі цяпер вызначылі сваіго «надзвычайнага амбасадара і паўнамоцніка» для звязкоў з Ватыканам,

але яшчэ канчаткова гэтага назначэння не аформілі. Вартыя ўвагі той факт, што прадстаўніцтвы ў Ватыкане маюць нават дзяржавы амаль чиста магомэтанскія, як Пакістан і Егіпет, дзе на 17 мільёнаў магомэтанскага насельніцтва ёсьць толькі 230 тысяч каталікоў. У Швайцарыі ёсьць ватыканскія прадстаўніцтва, але швайцарскага прадстаўніка ў Ватыкане няма.

Падсавецкая краіны афіцыяльна да гэтага часу не парвалі дыплёматычных звязкоў з Ватыканам, але паадклікалі ўсіх сваіх дыплёматычных прадстаўнікоў, а з сваіх краінаў павыкідалі ватыканскіх прадстаўнікоў. Польша і Летуву маюць яшчэ даваенных прадстаўнікоў пры Ватыкане. Югаславія мае пры Ватыкане толькі аднаго шаржэ дафэр.

З Турцыяй і Грэцыяй вядуща пераговоры аб навязаныні дыплёматычных звязкоў.

У АБАРОНЕ РЭЛІГІ.

У маленъкай сярэднямэрыйканскай рэспубліцы Гватэмалі нядаўна адбыліся паважныя заварушэнныні ў абароне рэлігіі. У горадзе Гватэмалі некалькі месяцаў таму ў адзін з найбольшых сірацінцаў назначана дырэктарам камуніста. Той сваё кіраваныне распачаў ад таго, што звольніў з сірацінца трох каталіцкіх сястры ўзгадавальніцы і на іх мейсца прыняў 4-х настануікаў камуністаў. У адказ на гэткія перамены заштрайкавали ўсе 600 дзяцей сірацінца, а жыхарства Гватэмалі зарганізавала перад сірацінцам вялікую дэманстрацыю, да якое далучыліся студэнты і на-

строй таўпы стаўся такі ваяўнічы, што была загрожана бясъпека сірацінца. На просьбу ўлады майсцовых архібіскуп супакоіў дэманстрантаў, але пасля гэтага яны накіраваліся да презыдэнта з дамаганынем, звольніць дырэктара камуніста з сірацінца. Паход старалася разагнаць паліцыя, страляючы ў дэманстрантаў. У выніку страляніны было трох забітых і шмат параненых, але дэманстранты не зважаючы на гэта дайшлі да презыдэнта і асягнулі неадкладнае выкананье сваіх дамаганыняў.

НОВЫ ГЭНЭРАЛ АЙЦОУ МАРЫЯНАЎ.

Сёлета ў кастрычніку зъмянілася управа Закону Айцоу Марыянаў, у якім ёсьць нямала і беларусаў. На мейсца Я. Э. Пятра Бучыса выбраны гэнэралам а. д-р Ул. Мроцк. У раду управы ўвайшлі айцы розных нацыянальнасцяў.

СЪМЕРЦЬ Я. Э. ПЯТРА БУЧЫСА.

Дня 25-га кастрычніка г.г. пражыўшы 80 гадоў, заснуну вечным сном Я. Э. Пятро-Францішак Бучыс, быўшы гэнэрал Айцоу Марыянаў. У асобе Я. Э. Бучыса беларусы страцілі свайго прыяцеля, летувіскі народ — свайго вялікага сына, а Каталіцкая Царква — вялікага дастойніка.

Пакойны заўсёды прымалі беларусаў з нейдуванью шчырасцю і паколькі мог, дапамагаў беларусам у Рыме. Меў так-жа немалую карэспандэнцыю з беларускімі дзеячамі.

Няхай добры Бог узнагародзіць яму за усё.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

БАЦЬКАЎШЧЫНА.

Супрацьбальшавіцкая дэманстрацыя ў Вільні.

Паводле вестак, якія нядаўна атрымана з Бэрліну сёлета Віленшчына перажывала вельмі ўзмоцненую хвалю вывазаў у Сібір і асабліва жарстокое прасльедаваныне каталікоў беларусаў і летувісіаў. Аднак увесе бальшавіцкі тэрор ня здолеў зламаць народнага духу супраціву. Калі ў Вільні 8-га верасьня бальшавікі склікалі мітынг, дык партызаны з радоў «Чорнага Ката» выкарысталі яго для супрацьбальшавіцкага дэманстрацыі. Кінуўшы неклькі пэтардаў, яны выклікалі замішаныне, у часе якога ўзносіліся супрацьбальшавіцкія кліchy і дамаганыні асноўных свабодаў, вольнасці слова і згуртаваныняў. Паліцыя мітынг разагнала, але наступнага дня ў ваколіцы Вільні з'явіліся лятучкі ў беларускай, летувіскай і польскай мовах з заклікам гуртаваныя супрацькамуністычных сілаў і да супрацькалагаснае акцыі.

АНГЛІЯ.

Беларускі Дом у Брадфордзе.

Дзяякуючы ахвярнасці беларусаў з акругі Ёркс і дапамозе вялікае прыяцелькі беларусаў Бэты Проктор, куплена прыгожы дом у Брадфордзе, прызначаны для патрэбаў беларускага грамадзкага жыцця. Сёлета 13-га верасьня а. Крыт урачыста пасвяціў Дом. На ўрачыстасці пасвячаныя прысутнічалі, акрамя беларусаў з Брадфорду і акругі, так-жа шматлікія госьці, якія віталі беларусаў з новым набыткам.

АРГЕНТЫНА.

Культурны Вечар.

Управа Згуртаваныя Беларусаў у Аргэнтыне сёлета 26 жніўня ладзіла ў сваёй сіяціліцы ў Буэнос Айрэс Культурны Вечар прысьвечаны: гі-

Агульны від Вільні.

сторыі Беларусі ў 20-ым стагодзьдзі і памяці беларускіх жаўнераў, загінуўшых пад Монтэ Касіно.

Даклад аб вызвольных змаганьнях беларускага народу ў 20-ым стагодзьдзі і аб сёньняшніх зыдзеах маскоўскага бальшавізму на Беларусі зрабіў старшыня ЗБА — Ул. Другавец. Пасьля яго дакладу К. Мерляк прачытаў лісту загінуўшых беларусаў пад Монтэ Касіно і зрабіў перагляд збройнага і духовна-маральнага змаганья беларускага народу ў абароне свае волі і волі іншых народаў.

Пасьля дакладаў была адслужана паніхіда за загінуўшых беларусаў пад Монтэ Касіно.

На заканчэнні Вечару была наладжана сяброўская бяседа. Поўная съвятліца съведчыла аб тым, што зацікаўленыне Вечарам было вялікае.

3. Ш. А.

Сход Саюзу Беларускіх Журналістаў.

У выніку масавае эміграцыі ў ЗША, там знайшлася вялікая колькасць сяброў Саюзу Беларускіх Журналістаў. Дня 8-ІХ адбыўся ў Нью-Ёрку сход СБЖ, які, разглянуўшы новую ситуацыю арганізацыі і мамеціўшы плян працы на бліжайшую будучыню, выбраў новую галоўную управу СБЖ, якую ачолюе М. Панкоў.

Міжнацыянальнае сужыццё.

Ад 1946 г. існуе ў ЗША. Фэдэрацыя Амерыканцаў Цэнтральнага і Усходняэўрапейскага Падхідзяньня, у якую ўваходзілі паасобныя нацыянальныя арганізацыі ад: украінцаў, мадзяраў, паліякаў, летувісаў, славакаў, закарпацкіх украінцаў, харватаў, сэрбаў і славенцаў. Цяпер туды прыступілі так-жа беларусы, дэлегуючы свайго прадстаўніка ад імя Беларуска-Амерыканскага Задзіночання ў ЗША.

Новы рэлігійны часапіс.

Беларускі Праваслаўны Царкоўны Камітэт у Амерыцы, падлягаючы юрысдыкцыі Экзарха Візантыйскага Патрыярха арх. Міхаіла, пачаў выдаваць ад лепеня г.г. свой квартальнік пад наазвам «Царкоўны Съветач».

НЯМЕЧЧЫНА.

Памёр м. Бэнэдыкт.

Дня 3-га верасня г.г. памёр у Мюнхене ад раку пячонкі мітр. Бэнэдыкт (Бабкоўскі) калішні архіяпіскап Горадзенскі і Беластоцкі. Ён ад лютага 1946 г. належаў да Расейскае Праваслаўнае Зарубежнае Царквы і ад 19-ІХ-1950 г. быў міт-

рэпалітам Бэрлінскім і Нямецкім. Пад яго апекаю выдаваўся часапіс «Православный Белорус» і вёўся намінальны «Белорусский Православный Комітэт», праз якія вялася моцная супрацьбеларуская акцыя.

БЭЛЬГІЯ.

Між беларускіх студэнтаў.

Беларуская студэнцкая грамада ў Лювэне пачала новы акадэмічны год з новымі пацяшаючымі зъменамі. Да чатырох вясенінх абсалвэнтаў у верасні далучылася яшчэ пяць; апошнім часам закончылі свае студы: а. Аўгень Смаршчок — псыхалёгію, Зоя Смаршчок — фармацыю і трох лекараў кончылі мэдыцыну: Уладзімер Набагез, Юрка Лыслоў і Мікась Жылік. Гэткім чынам дзякуючы Лювэнскаму Каталіцкаму Університету сёлета кадры беларускае інтэлігэнцыі ўзраслі на 9 чалавек. Аднак беларуская студэнцкая грамада ў Лювэне праз гэта мала зъменшылася, бо на мейсце закончыўшых прыехалі новыя студэнты з Англіі (6) і Бэльгіі (1). На пачатку гэтага акадэмічнага году ў Лювэне студыяvala 31 беларусі студэнт.

ГІШПАНІЯ.

У Калегіі св. Яакава.

Мадрыдскі гуртож беларускіх студэнтаў ёсьць наймалодшым на эміграцыі. На пачатку бягучага году там было трох беларускіх студэнтаў, а нядайна прызвана стыпэндыя чацвёртаму. Беларускія студэнты жывуць з іншымі ў Калегіі св. Яакава, якая спэцыяльна створаная для студэнтаў з краінаў паняволеных камунізмам. У гэтым годзе там ёсьць 170 студэнтаў. Іхны нацыянальны склад такі: беларусаў 3, грузінаў 2, кітайцаў 5, латышоў 4, летувісаў 1, мадзіраў 12, палякаў 35, румынаў 8, славакаў 9, славянцаў 18, украінцаў 29, харватаў 27, чэхаў 6, эстонцаў 1. Утрыманье Калегіі забяспечвае гішпанская арганізацыя Дзеяньне Каталіцкае Університетскае Помачы.

З. Ш. А.

Прыезд прэз. М. Абрамчыка.

У панядзелак 22 кастрычніка прыехаў з Пaryжу ў Нью Ёрк прэз. М. Абрамчык, каб асабіста ўдзельнічаць на шостай сэсіі Рады БНР. Пры гэтай нагодзе ён мае на мэце адведаць важнейшыя беларускія цэнтры ў З.Ш.А. і ў Канадзе, а так-жа іншанацыянальныя палітычныя цэнтры.

ФРАНЦЫЯ.

На выдавецкай ніве.

У выданьні «Моладзі» нядайна вышла брошура Л. Іскры — «Сваесаблівасці беларускіх мовы». Даставаць яе можна ў рэдакцыі «Моладзі».

Хвала эміграцыі.

Падобна, як у мінулым годзе, масава эмігравалі ў заакіянскія краіны перамешчаныя асобы з Нямеччыны і Аўстрый, так сёлета эмігруюць з Францыі. У выніку гэтага беларуская калёнія ў Францыі значна зъменшылася, а праз гэта і арганізацыйная праца значна прыціхла.

ЗАКЛІК ДА БЕЛА. КАЕ ЭМІГРАЦЫІ.

Дарагія Суродзічы!

Ня раз ужо гаварылася і пісалася аб патрэбе насыпваньня грамафонных дыскаў з беларускімі песнінамі, як дзеля қарыстаньня самое эміграцыі, так і для прапагаваньня нашае нацыянальнае справы між чужынцамі.

Нашая беларуская і асабліва народная песня, гэта ня толькі наш персанальны скарб, — гэта таксама паказынік глыбіні душы беларускага народу, паказынік ягонае самабытнасці.

Умовы эміграцыі не зьяўляюцца вельмі спрыяльнымі для гэтага мерапрыемства. Тады калі існавалі ў нас выдатныя хоры ды ансамблі, ня было тэхнічных ці матэрыяльных магчымасцяў насыпваць грамафонныя дыскі. Цяпер-жа наша эміграцыя расцяярушана па розных краінах сьвету і цяжка знайсці мейсца, дзе-б хапала фаховых сілаў і матэрыялу для зарганізаванья хору. У сучасны момант бадайшто найлепшыя ўмовы да гэтага мерапрыемства мае студэнцкая група ў Лювэне, дзе ўжо больш году працуе дыгодна рэпрэзэнтуе Беларусь Студэнцкі Аансамбль Беларускае Народнае Песні і Танцу, зарганізаваны і кіраваны ведамым кампазытарам праф. Міколам Равенскім.

Вось гэты Аансамбль і ўзяўся за нялёгкае заданьне — насыпваць яшчэ у гэтым годзе прынамся 6 грамафонных дыскаў. Зрэалізаванье гэтага заданьня патрабуе даволі вялікіх грашовых сумau, аднак пры падтрымцы нашых суродзічаў гэтае заданьне ёсьць поўнасцю выканальным. Дзеля гэтага адміністрацыя Аансамблю пастанавіла правесці падпіску між беларусаў ува ўсіх краінах расцеяныння на камплеты дыскаў. Першы камплект ў колькасці 6 дыскаў мае каштаваць каля 400 бэльг. фр. (8 амэр. даляраў) без перасылкі.

Ад эфектуўнасці падпіскі і будзе залежаць зъяўленыне дыскаў. Гэтаксама ахвяры і пазыкі маглі-б прысьпяшыць выкананыне намечанага пляну.

Мы зварочваемся да ўсіх грамадзкіх арганізацый і да кожнага беларуса паасобку, як найхутчэй правесці падпіску на камплект дыскаў. Грошы просіца высылаць на адрес:

M. Butrymovič, 19, Place Hoover, Louvain. Belgique.

Па дадатковыя інфармацыі звязтацца да Ул. Цвірка (адрас той-жы, што і Бутрымовіча).

Адміністрацыя Аансамблю.

Абразкі з жысьця

РЭХА НАВУЧЫЛА.

У высокіх горах жыла ўдава з сваім сынком. Аднойча яна так моцна пакарала сына, што той пабег на ўскрай пропасьці і адтуль пачаў гукаць да свае маці:

— Я цябе ня люблю! Я цябе ня люблю! — і тут-жа пачаў з другога боку пропасьці моцнае рэха: «Я цябе ня люблю!»

Зълякаўся хлапчына голасу рэха і з плачам пабег да маці.

— Што там за паганец сядзіць на іншым боку пропасьці, што гукае: «Я цябе ня люблю!»

Маці, нічога ня кажучы, ўзяла сына за руку, павяла да таго самага мейсца над пропасьцю і кажа:

— Гукні цяпер: Я люблю цябе! Я люблю цябе! Хлапчына зрабіў так, як казала маці і рэха голасна паўтарыла ягоны кліч.

— Бачыш цяпер, мой сынку, — казала маці, бяручы яго на рукі, — ёсьць такое правіла ў жысьці: што ты даеш, тое і атрымоўваеш назад.

Джэм Кэльлер.

ЧАЛАВЕК I ПАРАДАК СЪВЕТУ.

Паслья цэладзеннае працы бацька сеў чытаць газету, але ягоны сын так шарлатаніў у хаче, што нельга было ніяк сабраць думак. Ня могучы ніяк супакоіць раздурэлага сына, уканцы бацька вырваў з газеты адзін ліст, дзе была карта съвету, парваў яе на кускі і паклікаўши сына да сябе, кажа:

— Вось маеш лепшую забаўку; як беганіну, папрабуй злажы гэтыя кускі, як сълед.

На вялікае зьдзіўленне бацькі, сын па некалькіх хвілінах злажыў усю карту.

— Як-жа ты гэтак скора завінуўся?

— Ды гэта-ж так проста, — адказвае хлапец. — Вось на адвароце карты ёсьць вялікі образ чалавека, дык я упараткаваў чалавека і тым самым так-же съвет упараткаваўся.

Жыгімонт Нойман.

ДЗЕЯННЫЕ ДОБРАГА ПРЫКЛАДУ.

Юнак, зьнявераны ўва ўсіх і ўва ўсё, паслья бяssonнае, шалёнае ночы, прыпадкам зайшоў у прыдарожную капліцу і сеў у цёмным кутку на лаўцы, каб супачыць. Раптам адчыніліся дзъверы ў капліцу і туды хуткім крокам увайшла прыстойная дзяўчына, ды накіравалася проста да аўтара. Дайшоўши да пярэдніх лавак, яна, злажыўши пабожна руکі, з найбольшаша пащанаю ўкленчыла і пачала малішча. Гэты шчыры выяў веры ў Хрыста, ўкрытага ў сів. Эўхарыстыі, так падзея-нічаў на юнака, што ў ім абудзілася даўно ўтрачаная вера.

МАЛТВА МАЦЕРЫ.

Маці аднаго жаўнера з Дэтройт (З.Ш.А.), выправішы свайго сына на Карэйскі фронт, штодня моліцца, каб яе сын вярнуўся здаровым да моў. Калі яна аднойчы аб гэтым напісала сыну, а той ліст свае маці прачытаў сябром, дык некаторыя звязнікі да яго, каб ён папрасіў сваю маці, маліцца так-жа за іх. Сёньня яна ўжо моліцца за 23 маладых жаўнераў, успамінаючы іх кожнага паменна, так, як і свайго роднага сына.

«УСЁ МАË НЯСУ З САБОЮ».

У VI веку перад Хрыстом войскі Кіра набліжаліся да гораду Пріен у Малой Азіі. Жыхары ў страху ўцякалі з гораду, нясучы з сабою найбольш каштоўныя свае рэчы. Толькі адзін філязоф Біяс ішоў спакойна з пустымі рукамі. Калі ягоны знаёмы спытаў яго, чаму з сабою нічога ня ўзяў, філязоф адказаў:

— Усё маë я нясу з сабою.

— Дык-жа ты нічога ня маеш, — зауважыў знаёмы.

— Маю ўсё тоё, што ёсьць сапраўды маë: веду і цноты. Іх у мяне ніхто не адбярэ. А тое, што вы нясяце, розныя клункі і гроши, у вас усёроўна адбярць.

І сапраўды адзьлзелы Кіра хутка іеранялі ўцепачкоў і аграбілі іх да званья.

Щ ГЭТА НЯ ЗНАК?

Калі бальшавікі ў 1939 г. занялі Зах. Беларусь, дык, паслушныя іхнія пропагандзе, актыўісты, спачатку стараліся выконваць ія толькі загады бальшавікоў, але нават і падшэпты. У вёсцы Збураж Берасцейскае акругі дачка быўшага царкоўнага старасты знайшлася ў ліку актыўістых праз свайго мужа і першая атрымала заданыне падарваць павагу рэлігіі, зьнеслаўляючы съвята. Дзеля гэтага яна ў нядзелью, ўзяўши капачкоў і кошык на плечы, дэмантрацыяна прыйшла праз вёску і вышла ў поле капаць бульбу. Ніхто за ёю больш не пайшоў, але дзіва, і сама яна доўга не пабыла на полі. Прыпадкамі параніла сабе ногу так, што мусіла вярнуцца дамоў. Дома рана аказалася больш паважная як спадзяваліся. Прышлося вязыці параненую ў Маларыцкі шпіталь. Міма гэтага, рана пачала гніць і першая бязбожная актыўістка з вёскі мусіла пракачацца доўгія тыдні ў ложку, пакутуючы, як сама казала, за свой бязбожны выхад. Паслья гэтага збуражцы пачалі шанаваць нядзелі і съвяты лепш, чым перад тым.

П О Ш У К I:

Міколу Раецкага нар. у 1928 г. у в. Пантуса-вічы, пав. Любча, які загінуў бяз весьці падчас эвакуацыі ў 1944 г., шукае брат Міхась Раецкі і просіць усіх, хто ведае аб ягоным лёсе адгукніцца на адрес:

Rajecki Michaś, Metro Water Supply, Kelmscott, West AUSTRALIA.

www.Kamunikat.org